

Живко З. Б.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту

Львівського державного університету внутрішніх справ, м. Львів

Прокопишин О.С.,

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Львівського національного аграрного університету, м. Львів

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ АСПЕКТ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Адекватна оцінка стану природокористування й охорони довкілля в різних секторах економіки й на всіх рівнях, зокрема у використанні конкретних природних ресурсів, – важлива складова формування й реалізації екологічної стратегії держави.

Без запровадження екологічного менеджменту на рівні основної ланки економіки – підприємства – неможлива екологізація виробництва. Водночас одна з найбільших проблем розробки та реалізації дієвої екологічної політики – відсутність забезпечення керівництва підприємства комплексною, достовірною та своєчасною інформацією стосовно природоохоронної діяльності. Сьогодні система інформації про природоохоронну діяльність у вітчизняних підприємствах не відповідає сучасним вимогам, гальмує вдосконалення й подальший розвиток екологічного менеджменту. Питання застосування екологічного аудиту в системі екоконтролінгу в аграрних підприємствах – поза межами досліджень.

Як механізм управління довкіллям екологічний аудит став досить поширеним у 70-х роках ХХ ст. в економічно розвинутих країнах, як-от США, Канаді, Великобританії, Німеччині, Нідерландах тощо. Водночас він розвивається як галузь підприємницької діяльності екологічної індустрії.

Основні принципи й положення екологічного аудиту реалізовані у Керівництві (Правилах) Європейського Союзу з екологічному менеджменту і екологічного аудиту № 1836/93 (EMAS). Із 1996 р. діють міжнародні стандарти ISO серії 14000-14010, 14011, 14012, визначальні загальні принципи і процедури екологічного аудиту, керівництво щодо його проведення.

Закон України «Про екологічний аудит» від 24.06.2004 р. регламентує правові засади проведення екологічного аудиту в Україні. Відповідно до законодавства країни, основними об'єктами екологічного аудиту є: сировина, продукти харчування, харчоблоки, стічні води, відходи, технологічні процеси, продукція, викиди в атмосферу, засоби індивідуального і колективного захисту, техніка безпеки; положення про політику компанії у галузі охорони праці і довкілля, екологічний паспорт підприємства тощо.

Нехтування екологічними вимогами під час приватизації, переданні в довгострокову оренду чи концесії об'єктів становить підвищену екологічну небезпеку, що покликана попереджати еколого-аудиторська діяльність. Екологічний аудит має стати не лише засобом аналізу наявного стану агроєкосистем і сільськогосподарського виробництва; екоаудитування має ґрунтуватися на аналізі кризових, еконебезпечних ситуацій у сфері агроприродокористування на основі оцінки еколого-економічних ризиків господарювання.

Екологічний аудит здійснюють під час приватизації об'єктів державної власності, змін форми власності, конкретних власників об'єктів, а також з метою екологічного страхування, під час передання об'єктів державної та комунальної власності в довгострокову оренду, в концесію, створення на основі таких об'єктів спільних підприємств, створення, функціонування і сертифікації систем екологічного управління, а також здійснення господарської та іншої діяльності. Екологічний аудит в Україні може бути добровільним або обов'язковим.

Україна нині переживає нову фазу розвитку екологічного аудиту, залежно від практичних потреб. Зокрема певні вітчизняні підприємства з виходом на міжнародні ринки мають здійснювати міжнародну погоджену процедуру екологічного аудиту, одержуючи в результаті відповідний сертифікат з екологічної безпеки виробництва і продукції. Отож, якщо підприємство відповідає вимогам EMAS і міжнародним стандартам ISO серії 14001, забезпечується конкурентоспроможність його продукції на світовому ринку.

Процеси інтегрування світової економіки потребують узгодження всієї сукупності елементів вітчизняної та світової господарських систем, зокрема й екологічного аудиту. Тож перед вітчизняними фахівцями постає завдання: максимально наблизити структуру і зміст національного екологічного аудиту до світових стандартів. Це сприятиме створенню єдиного внутрішнього ринку Європи та налагодженню співпраці України з іншими європейськими країнами.

Отже, беззаперечно, Україні необхідна стабільна екологічна ситуація, поліпшити яку можна завдяки впровадженню екологічного аудиту. При цьому вкрай потрібна адаптація вітчизняного законодавства до світових вимог, з урахуванням ситуації у країні. Необхідно ввести обов'язковість екологічного аудиту для підприємств, діяльність яких безпосередньо впливає на довкілля.